

ságot. A Bartha Miklós Társaság szellemi munkája csakhamar leválasztotta a reakciós közéletből s maga köré vonta a haladó elemeket. Nemcsak a magyarországi, de a Budapesten tanuló szlovenszkói diákok közül is hozzá csatlakoztak mindazok, akik a magyar nép ügyének szeretetével gyűlöltek a frázishazafiság uri osztályjelleget. **Szabó Dezső** romantikus fajszeretete vált itt a magyar parasztság szociális feltörekvésének és nemzeti elhivatottságának eszmei hirdetésévé s a magyar národnyikok két úttörője, **Fábián Dániel** és **József Attila**, röpiratot nyomtat **Ki a faluba** címen. A szociális parasztszemléletben kimélyül a szomszédnépekkel való kapcsolat keresése is. A románság s a szlávok is agrárnépek, közös veszély fenyegeti őket a gyarmatosító nyugat-európai ipari népek felől. Nem feladatunk most a Bartha Miklós Társaságban feltűnt politikai elgondolások elemzése és bírálata, csupán annyit állapítunk meg, hogy a turáni-szláv paraszttálmam eszmei képletében a dunai kérdés megoldása már nemcsak államjogi formalizmusként szerepel, de társadalmi tartalma is van: a kelet-európai parasztság kérdéseinek szociális felérzése. A társaság időszaki kiadványa, az **Uj magyar föld**, négy országból tudta tömöríteni a magyar parasztdemokrácia híveit, akik a magyarság boldogabb jövőjét a kelet-európai parasztnépek összetartásában s a nyugati imperializmusok elleni közös harcban látják. Itt találkoztak mindannyian, akik ma újból a szellemi élet legkülönbözőbb órhelyein a demokratikus magyar megújulásért küzdenek: **Elyés Gyula** és **Erdélyi József** éppen úgy, mint **Szentimrei Jenő**, vagy a szlovenszkói **Vass László**. 1928-ban a szlovenszkói és transzilvániai magyar diáksággal együtt rendezte meg a társaság az új nemzedék Ady-émlékünnepélyét s ezzel a magyar szellemi élet homlokterébe került. A további fejlődés bomlást mutat. A tudományos vizsgálódás felismerteti a mozgalom legjobbjaival a legszélesebb rétegek történelmi szerepét s ez a felismerés úgy a Bartha Miklós Társaság egy tekintélyes részét, mint a társaság szlovenszkói szövetségesét, a **Sarló** mozgalomát a szocializmus társadalomszemléletéhez vezet el. Ezzel a tájékozódással együttemben a szociális kérdés és a dunai közeledés pusztán eszmei és jogi elképzelése, valamint az egyoldalúan paraszti népszemlélet — jobboldali színezetet ölt s a mozgalom egy másik tekintélyes csoportja az államhatalom reformmozgalmaiban vagy parancsuralmi párt-szervezkedésekben talál új hovatarozást. A két oldal harcában felbomlik a Bartha Miklós Társaság. A magyar szellemi élet azonban megtermékenyült s olyan méretű szellemi erjedés vette kezdetét, mely adott fokon ismét egy táborba hozta össze a magyar népi megújulás és a kelet-európai összefogás hitvallóit.

A magyar jobboldal eszmei mozgalmait megtorpanak a német imperializmus fenyegető veszélye előtt. A reformnemzedék belebukott illúzióiba. A fejlődés elemi erővel újból azokat hozta előtérbe, akik a magyar sorsprobléma megoldását a magyar nép szociális feltörekvésétől s nem jogi formuláktól vagy a Führer-elvtől várják. A második Bartha Miklós Társaság új szellemi együttesében **Féja Géza** márciusi szocializmusa és **Németh Imre** népnevelő demokratizmusa új magyar szellempolitikára fogott össze. (**Balogh Edgár**)

A Z AVANTGARDISTA SZINHÁZAK PRÁGAI NEMZETKÖZI KONFERENCIAJA. A prágai „D-37”, avantgardista színház május 8-tól 16-áig Prágában megrendezi az avantgardista színházak nemzetközi összejövetelét. A meghívót **E. F. Burian**, a „D-37” együttesének művészi vezetője és rendezője jegyzi. Az összejövetel célja a haladó színházi emberek egymáshoz való közelebb hozása, s a színházról alkotott nézeteik kicserélése. A konferencia további célja: megteremtteni az avantgardista színházak nemzetközi központját s egy negyedévi színházi szaklap kiadása. **E. F. Burian** a meghívóban tiltakozik az ellen a mind általánosabbá váló vélemény ellen, hogy az avantgard színháza „halott”, az élő avantgardizmus mellé tanuul hívja **Meyeholdot**, a franciaországi **Jouvet**-t és **Dulin**-t, a kopenhágai **Knutson**-t, valamint az Egyesült Államok és Mexikó széles ivelésű új színházi mozgalmait. A kongresszus keretében a „D-37” bemutatja **Brecht**: Háromgarasos opera, **Erben-Burian**: Háború, **N. Pogodin**: Arisztokraták, **Wedekind**: Tavasz ébredése, **K. H. Mácha**: A hóhér. **Baumarchais**: A sevillei borbély, **V. K. Klicpera**: Mindenki valamint a házáért, **E. F. Burian**: Harmadik Hamlet című darabjait. A kongresszus keretei

között rendezett hangversenyeken a modern csehszlovák kamarazene szerepel. Bemutatásra kerülnek avantgardista keskenyfilmek s kiállításra kerülnek a modern képzőművészet, fényképművészet, könyvészet és színpadművészet legkitünőbb alkotásai. A konferencia előadásainak problémái: A művészet szerepe a társadalomban; — Van-e színházválság vagy sem? — Rendezés vagy alkotás?; — Színpadépítő vagy színpadberendező?; — A zene szerepe a színházban és a filmben; — A balett útja Dzagilev óta; — Hol a határ színház és film között?; — Színház és rádió; és: Fenyegeti-e a távollátás az élő művészetet? Az előadások és viták több nyelvűek. Az előadások és hozzászólások anyagát a „D-37” rövidesen közzéteszi. A „D-37” cseh nyelvű színpadi előadásait háromnyelvű vetített szöveg kíséri. Az összejövétel előkészítésében részt vállaltak Prof. Alois Hába, Dr. A. Hoffmeister, Karel Teige műépítész, Jan Vanek, Cenek, Zahradnicek és a „D-37” kollektívája. (m.)

MÉRLEG A MAI NÉMET IRODALOMRÓL. A berlini *Das deutsche Wort* című irodalmi folyóirat egyik legutóbbi számában a hitlerizmus négy esztendejének irodalmi mérlegét állítja föl. A mai németországi irodalomról eddig még sehol sem láttunk világosabb és áttekinthetőbb képet. „Német könyveink jórészt hibátlan nyomdai kiállításúak, jól és izlősen kötöttek” — mondja a folyóirat. Ez tényleg megfelel a valóságnak. Ami viszont a mai német könyvek példányszámát illeti, úgy a szóbanforgó folyóirat észlelete már nem ily kedvező. „Megállapítható, hogy kb. tíz ujdonság eléri a 30-40-50 ezer példányszámot. Hol marad azonban a többi 500 könyv!? A könyvolvasó 5-6 *névre* bukkan, miközben az irodalom berkeiben bolyong... a többi reménytelenül elsüllyed a homályban... Pár kiadó már le is vonta következtetését és egyáltalán nem hozott ki ujdonságokat.” Ezek tehát újból kiadták Hölderlin verseit. Goethe levélváltását egy gyermekkel, német klasszikusok műveiből vett idézetgyűjteményeket, a Zarathustra és Wagner Richard leveleinek diszkiadását, mire némely irodalomesztéta bukfcencet hányt a lelkesedéstől s a mai Németországot a világ legműveltebb államának nevezte. Joggal, mert ezek a könyvek tényleg izlőses és szép kiállításúak. Más könyvkiadók, akik nem akadtak alkalmas kéziratra, műfordítások kiadására vetették magukat. „Már futólagos áttekintésre nyilvánvaló” — írja a *Das deutsche Wort* — „hogy az 1936. évi német könyvtermés közel negyedrészre Angliából, Amerikából s más külföldi országból származik.” A folyóirat azonban nem áll meg e keserű megállapítás mellett s felveti a kérdést, hogy mi a magyarázata e sok műfordításnak? S válaszol is: „Napjaink sajátos hiánya a valóban nagy és jó epikában.” A lap elsorolja azután, hogy 1936-ban Németországban „140 életrajz, 50 emlékezés és levelezés, 30 Oroszországról szóló könyv, 100 távolkeleti beszámoló, 90 életrajzi és történeti regény, 350 regény, köztük 90 szerelmi tárgyú, jelent meg.” „A könyvek egész özöne” — írja s még hozzáteszi: „a 100 és 100 könyv közül akad talán 10, amelyeknek komoly az értéke.” — Nagy szorgalommal írják, nyomtatják és olvassák manapság Németországban a történeti s az életrajzi regényeket; egyedül a legutolsó évben 250 ilyen természetű írás jelent meg. Ezek azonban annyira értéktelenek, unalmasak és felületesekek, hogy a *Das deutsche Wort* kétségbeesetten kérdi: „Tényleg annyi nő gyakorolt döntő hatást a császárok és királyok, a konzervatív államférfiak és forradalmár lázadók nagy politikájára s nem inkább a gazdasági szükségszerűségek, a szellemi átalakulások, az ipari találmányok s az ezek által megváltozott társadalmi szerkezet?” S egy későbbi keserű kérdésből, amit a folyóirat még fölvet, már kihangzik a válasz: „Tényleg a múltba kell menekülni, hogy a jelent megragadhassuk? A szent inkvizíció korában élünk talán, mely a